

időt nem vesztegetve a Magyar Írók Szövetségébe, amely testülethez korábban nem volt semmi köze? Kárpáti Kamil tisztázta a kérdést: Gérecz Attila nem a Bajza utcába, azaz a Magyar Írók Szövetségébe, hanem a szomszédos Benczúr utcába, a Politikai Foglyok Szövetségébe sietett 1-jén vagy 2-án. A börtönből szabadult költőnek, főképpen akkor, ha csak november 1-jén szabadult, már csak azért sem lehetett köze a nagy rangú magyar írók (Benjámín László, Déry Tibor, Ignótus Pál, Illyés Gyula, Németh László, Szabó Lőrinc, Tamási Áron, Veres Péter, Zelk Zoltán) által aláírt nyilatkozathoz, mert az írók politikai hitvallás értékű nyilatkozata 1956. november 1-jén délután, a hírek után 3 és 4 óra között hangzott el a rádióban. (*A forradalom bangja*. Bp. 1989) Lehet, hogy a nyilatkozatot Gérecz Attila boldog édesanyjával és szerelmével együtt hallgatta a hirtelenjében előteremtett s elfogyasztott ebéd után?

Bonyolult labirintus a múlt: nagyon könnyű zezugaiiban eltévedni.

Nem én fogom megtalálni a megváltó kijáratot a labirintusból. De nem értem: miért kell gyűlölni azt, ha *más* is keresi, hangyaszorgalommal kutatja a labirintus kijáratához vezető, még fellelhető ösvényeket? Miért bűn, ha *más* is próbálja megtalálni a labirintusból kivezető utat, s meg akarja fejteni, fel akarja tárnai a politika törmelékével szennyezett múltunk megváltás-reményű titkait?

Hajnal Géza tiszteli, elismeri a volt rabtárs munkásságát: „Kárpáti Kamil az elmúlt huszonöt évben gigászi küzdelmet folytatott ezért is; ha az irodalmi kánonba nem is, a történelmi emlékezetbe vétessék be egykori rabtársa.” Am Hajnal Géza úgy érzi, hogy a hosszú élettel megáldott volt rabtárs, a (megbántott?, sértett?, irigy?) költő nem bírja elviselni: nem ő az egyedüli felfedezője, megfejtője, birtokosa Gérecz Attila élete és életműve titkainak. „Láthatóan ez a legnagyobb fájdalom: az ő szerkesztői koncepciója és a *kockás füzet* szerkezete eltér egymástól.” Arról a kockás füzetéről van szó, amelybe Gérecz Attila két rabtársa közreműködésével saját kezével írta le verseit, s amelynek Kárpáti Kamil – bár volt a kezében – kétségbe vonja a létezését.

Hajnal Géza könyve – *Előművek és nagymonográfiák* – valóban „előművek”:

aprólékos kutatástörténeti dokumentum, elismerésre és vitaközörsre készített szellemi teljesítmény. Kárpáti Kamil „hatvan év alatt nem vette a fáradságot, hogy akár egyetlen adatnak is utánanézzon”, Hajnal Géza ellenben sok-sok órát töltött nehezen kibetűzhető, porladozó hivatalos iratok fölé görnyedve a levéltárakban; felkereste a még élő rokonokat, rabtársakat, szemtanúkat; szembesítette, összevetette a rommá lett időt túlélő iratokat, jegyzőkönyveket, kéziratokat; igyekezett mindent elolvasni, amit korábban Gérecz Attila életéről és költészetéről írtak – kereste, állhatatosan és elszántan kereste, keresi a kivezető utat a múlt labirintusából.

2012-ben még nem tudtam, hogy utolsó vérig tartó örökösödési háború dúl Gérecz Attila szellemi hagyatékának birtoklásáért. Ma már tudom: Rózsássy Barbara 2016-ban megjelent, tanulmány terjedelmű könyvbírálatát olvasom. Gyűjtögetem az ellenszenvtől szikrázó, goromba jelzőket.

A könyvkritikának álcázott vádirat írója aprólékosan beleköt Hajnal Géza minden szavába, minden mondatába. Rózsássy Barbara még el sem kezdte olvasni Hajnal Géza könyvét, már tudta: a könyv szerzőjének egyetlen szava sem lehet igaz. Előítélete arra készíti, hogy mindent félremagyarázzon, szándékosan félreértse, igencsak terjedelmes írása (több mint negyven nyomtatott oldal) minden mondatából süt a bírált könyv szerzőjének személye és munkája iránti ellenszenv. Megérteni, elfogadni semmit nem akar, viszont elítél, cáfol, hazugságnak minősít mindent. A gyanútlan olvasó – érzékelve Rózsássy Barbara indulatos mindent elutasító kötekedését – még azt sem hiszi el a bírálat írójának, amiben annak igaza van. Rózsássy nem elemzi és cáfolja Hajnal Géza állításait, csupán hazugságnak vagy ostobaságnak vagy cinikus gonoszságnak ítéli azokat. Egyetlen elismerő szava nincs a Hajnal Géza által felkutatott, az enyészettől megmentett, Gérecz Attila életét és munkásságát megvilágító, értelmező adatokról, dokumentumokról, kéziratokról. Csak ítélkezik: „Hajnal Géza kísérletéből leginkább Gérecz Attila és a költészet hiányzik, úgy felvillanó vakuja hamis fényénél csupán Hajnal kártevéséig juthatunk el.”

Hajnal Géza túléli, ha Rózsássy Barbara öt cinikusnak, munkásságát kártékonynak

ítéli; én is túléltem, hogy feldühített Rózsássy Barbara goromba, durva jelzőket sűrítő (*lesajnáló, cinizmussal teli pongyolaság, etikátlan, gátlástalan, pocsek*), nem bíráló, elemző, csupán ingerülten (prekonceptió!) ítélkező írása.

Hitelesen, érdemben, értően, egyetértésre törekvően kellene szólni, írni, nyilatkozni Gérecz Attila költészetéről, aki a börtönben lett költővé, és aki 1956. november 7-én fiatal életét áldozta értünk, túlélőkért.

Verseket olvasok 2018-ban. A költő és hősi halott verseit.

A képen áll az Idő, csak a lelkiünk borzong a szélről, ami róla eltűnt.

Próbálok hinni abban: Gérecz Attila odaát mosolyogva figyeli, hogy egyesek milyen csacskságokat, ostobaságokat, hazugságokat írnak életéről, haláláról, verseiről. Alig félszáz vers, egy tucat versfordítás a költői életmű. És a *vallalt* hősi halál: 1956. november 7-én egy szovjet katona géppisztolysorozata.

Gérecz Attila – bár édesanyja és minden barátja, ismerőse november 4. után arra kérte, biztatta, győzködte: ideje miharabb Nyugatra menekülnie – itthon maradt. Itthon maradt, mert a hazájában akart magyar költő lenni.

Itt éljed, balmod kell... Értette, átélte, hitte Vörösmarty Mihály zsoltáros szavait.

Versesköteteket, „előművek” tanulmányterjedelmű könyvbírálatot olvasok: bolyongok a múlt labirintusában.

Amit átélünk: az a múlt.

Amit átélünk: az a jövő.

„Beszélgetek” a régen halott költővel és mártírral, Gérecz Attilával.

A szeretet csak művészet, nem vallás, a szeretet nem szándék, de a Híd.

Ha majd a Gérecz Attila életművének birtoklásáért dúló háború egyszer véget ér, akkor gondolataimba gombolyodva majd áthallagok az emlékeinket összekötő *Hídon* és leteszek egy szál fehér rózsát a költő és mártír sírjára.

2018: tart az örökösödési háború. Kiepültek az irodalomtudósok, elemzők, rajongók, önkényes jogbirtokosok hadállásai. Üzenem a költőnek és hősi halottnak odaát: mindenkinél, aki szeretne nem mindent, de sokat tudni Gérecz Attila életéről és költészetéről, még rengeteg dolga van itt a földön. ■

Kenyéren és vizen

A mocskos padlón fekszem,
hátam vetem a falnak.
– A fájdalom... lehet-e versem
hatalmad?

Próbálgatom Anyám mosolyát.
Lelkére még dalaím szórnám...
Könnyeket mik már nem fagynak át
a formán.

Másom sincs, Uram. Beérem
azzal, hogy arcodat viszem;
csak így bírtam még el; kenyéren
és vizen.

Márianosztra, 1955. december
(„Szigorított”)

Hagyatékom

Kis versek. Szállongó pernyéi
egy bús, halottas fáklafénynek.
Kis ideig majd fent lebegnek
minthogyha foltjai lennének
a szeplőthányt, közönyös égnek...

Vác, 1954.
(„Ébészszerájkom ötödik napján”)

Visszfény

(Anyámnak)

A ház előtt majd kert lesz; üldögelni
a tó partján fogsz késő délután,
s a megtört fény öledre tér pihenni,
elringva arcod szelíd mosolyán.

Kisfogház, 1954. július

A fény szeretője

(Ballada 8 sorban.)

A lány a csúcsra néz, s a dőre
úgy véli: színarany.
„A fénynek nincs még szeretője”...
s köti szárnyát, ha van.
Köti szárnyát és lép előre
– lent zúg a mély Garam,
s pár vízcsepp visszahull a kőre,
hol eltűnt: nyomtalan!

Márianosztra, 1955.

Nosztrai leoninusok

Oly szép itt a vidék, és benne hasonlóbbr
ember az Istenhez. Homloka tiszta, szelíd.
Jézust látom, a hűs Gecsemáné kertben elomlót.
Csönd van. Olajfák. S fönt már valahol közelít
Isten, a hajnal rőt poharát ajkához emelni.

Néha felizzik a dal s rím lobban a nosztrai nőkre
– Ott heverésznek a hűs gesztenye lombja alatt –
Szépségük pedig úgysem más, mint visszaverődve
Csókol vágya amely lelkemen égve maradt.

Márianosztra, 1955.

Beszélő

A rácok előtt örege s tele könnyel,
megállt köszönőben anyám a szegény;
botjára hajolt s zokogott. De a lelkem
csókjával emelte az ujjá hegyén!

Szeretet? Nem akartam alá menekülni.
A szív üresedve halálra valóbb.
S az emberi bűn? Viszi árja a szívem,
mint tiszta, papír-lebegésű hajót!

Ma láttam Anyám. Szemeim simogatták
szeme fátyolait, s örömmén remegő
keze s arca szelíd erejét, amit egyszer
szobornak emel fölőb az Idő!

Emlék, min a lélek a fájdalom-ittas
virág, mely a porladozóra kihajt.
(Elég-e a fájdalom árnya szemében?
Megszűrik-e sorsom a könnyei majd?)

Most újra magam vagyok, és szememről
az Isten erős mosolyát leteszem:
ma láttam az Édesanyám s a szemétől,
szelíd, szerető, melegárnyú szemétől
ökölbe szorult a kezem! A ...

Vác, 1955. június